

DEA MODELÝ HODNOTENIA EFEKTÍVNOSTI VO VEREJNOM SEKTORE

Eduard Nežinský

- Katedra hospodárskej politiky, EU v Bratislave
- Prognostický ústav CSPV SAV

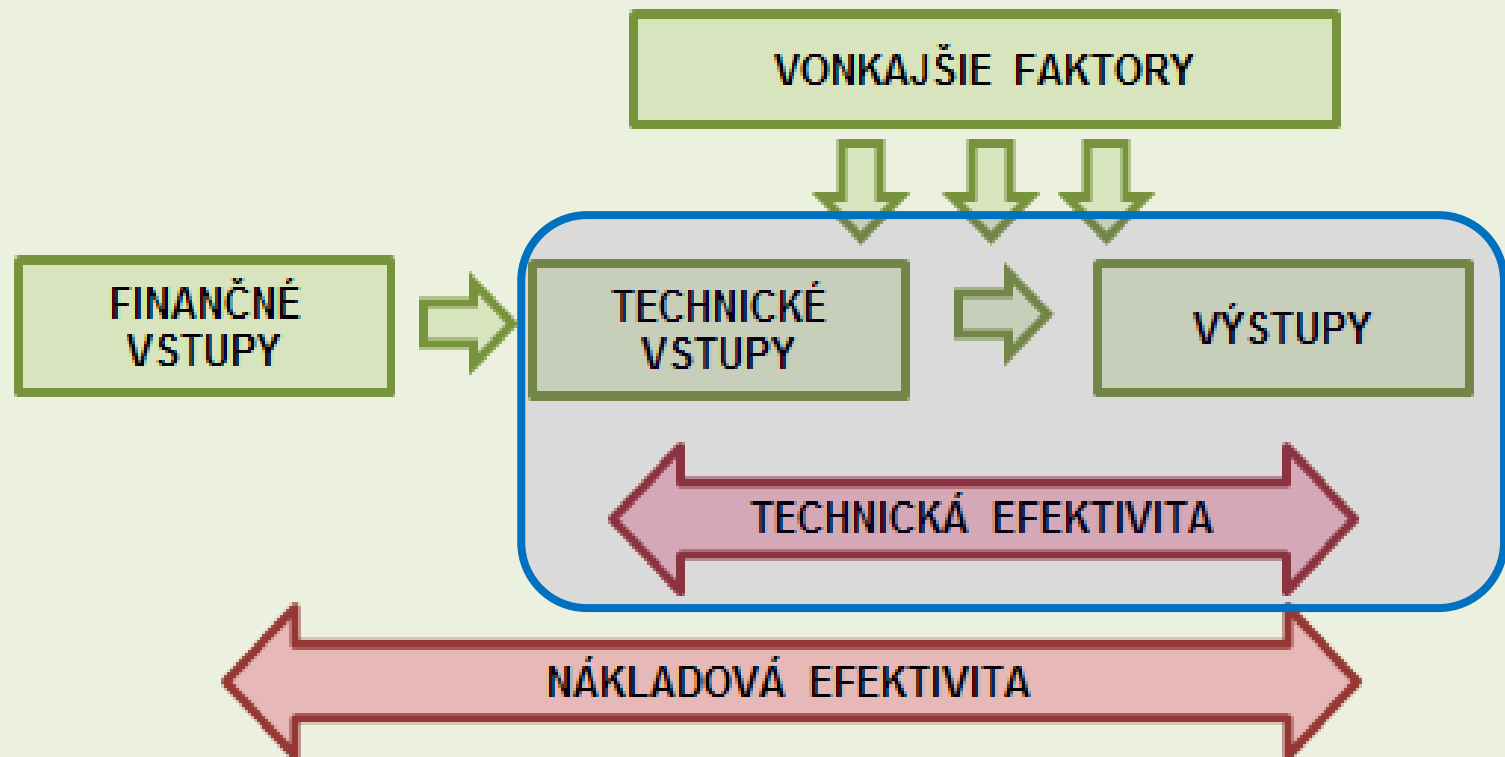
online Festival analytických jednotiek, 18.03. 2021

OBSAH

- **Efektívnosť: motivácia a meranie**
- **DEA: základný (teoretický) CCR model**
- **Konštrukcia modelu a príklady použitia (SR)**
- **Medzičasová analýza**
- **Praktické aspekty modelovania**
- **Modifikácie, rozšírenia**
- **Diskusia**

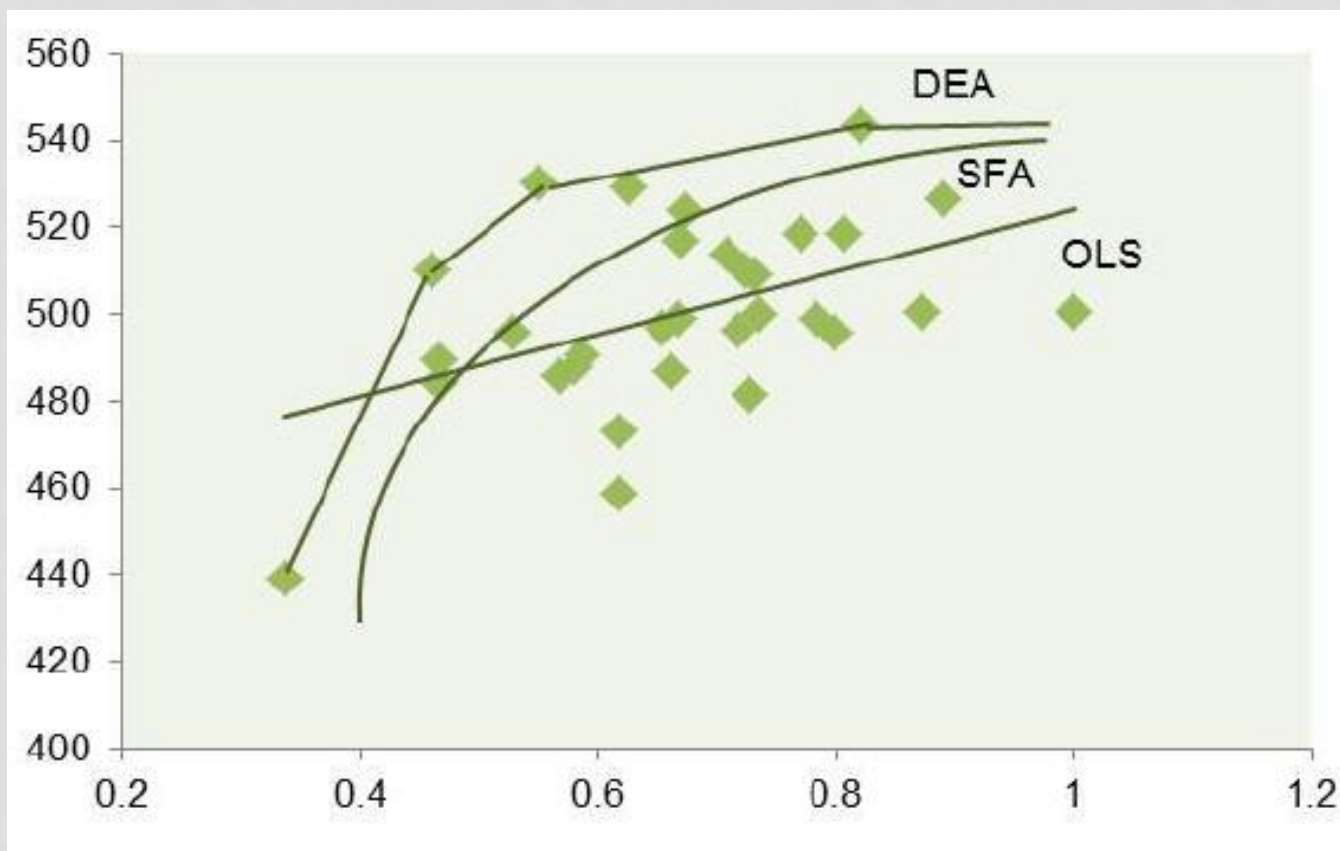
Efektívnosť

- kritérium hodnotenia [ÚHP]

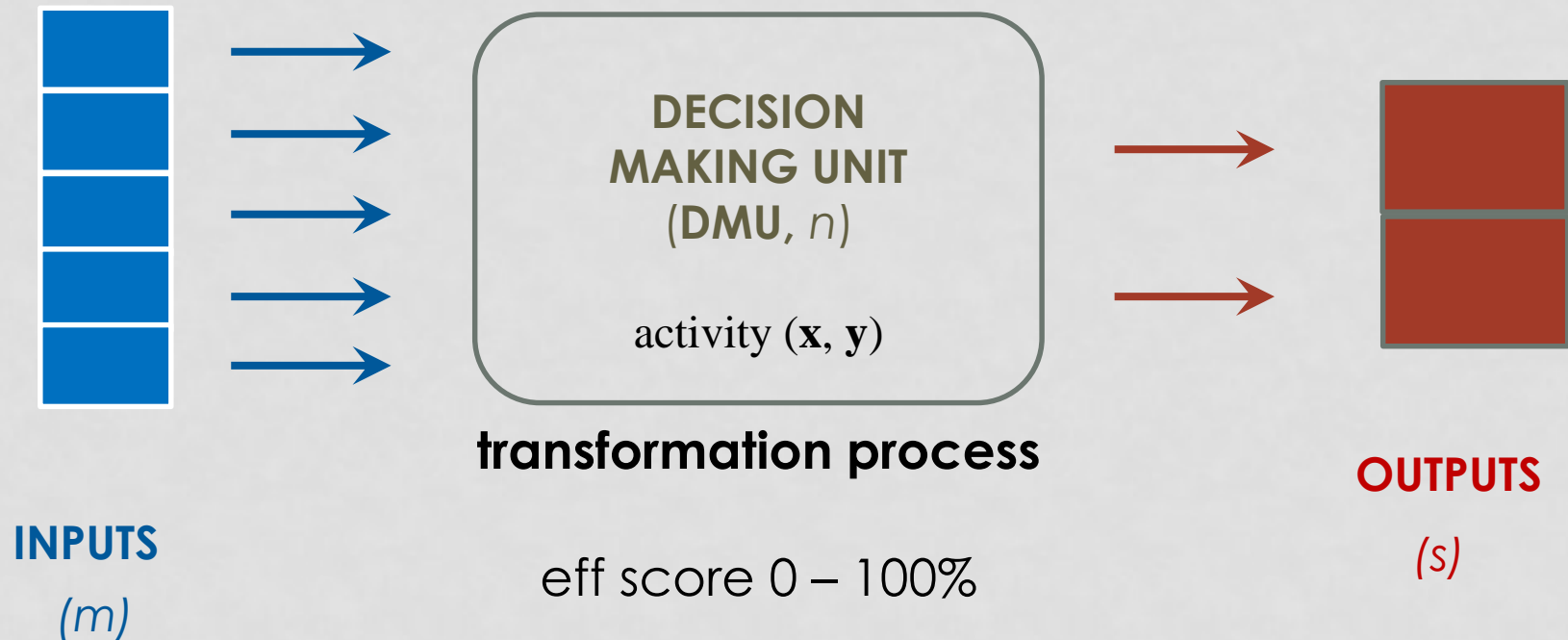
Efektívnosť: metódy hodnotenia

- Prínosy / Náklady
- CBA, CEA, CUA, referencovanie ... , DEA, SFA

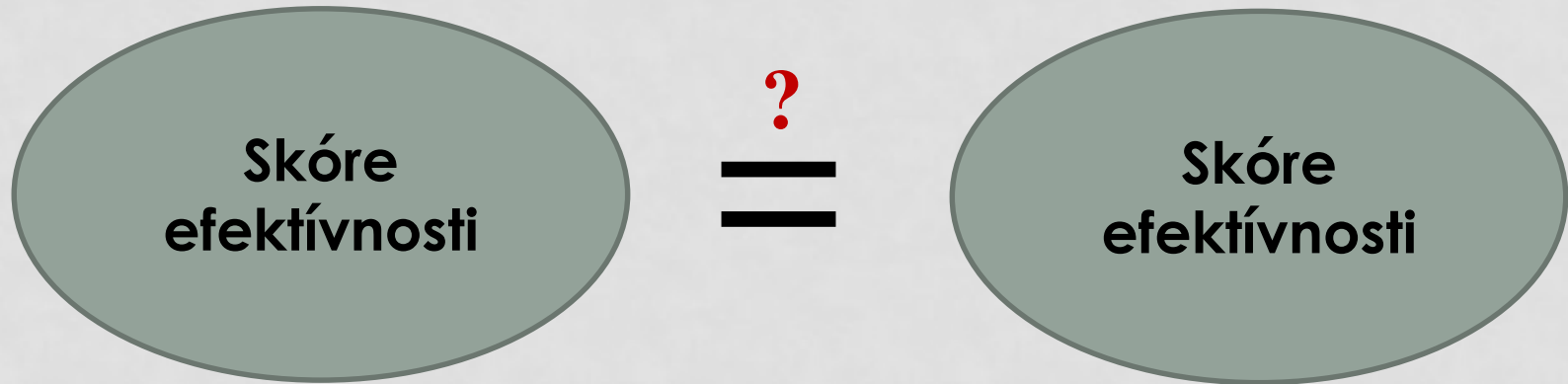

Efficiency evaluation

$$\text{eff} = \text{„outputs“} / \text{„inputs“}$$

Hodnotenie efektívnosti

“MULTIPLIKÁTOR”

“OBAL”

Technická a alokačná efektívnosť

efektívnosť

- **DMU** = *Decision Making Unit*:
nezávislé rozhodovanie o **x** a **y** [aktivita (**x**, **y**)]
- používajú jednu technológiu: transformácia vstupov na výstupy

Čo všetko môže byť v úlohe DMU?

produktivita = efektívnosť ??

~~efektivita~~ / **efektívnosť**

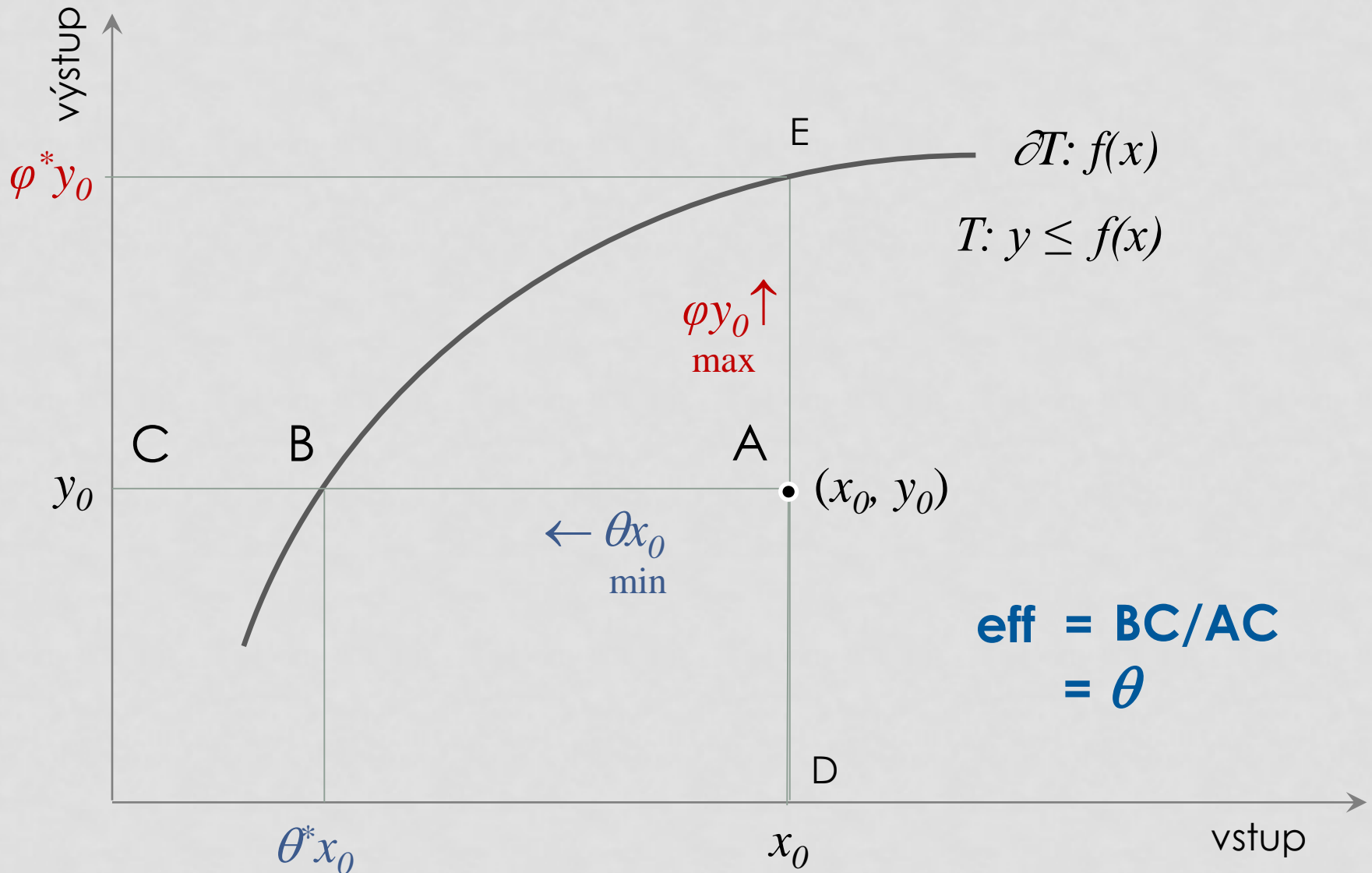
die Effektivität / die Effizienz

effectiveness / efficacy // efficiency

“Being effective is about doing the right things, while being efficient is about doing the things in the right manner.”

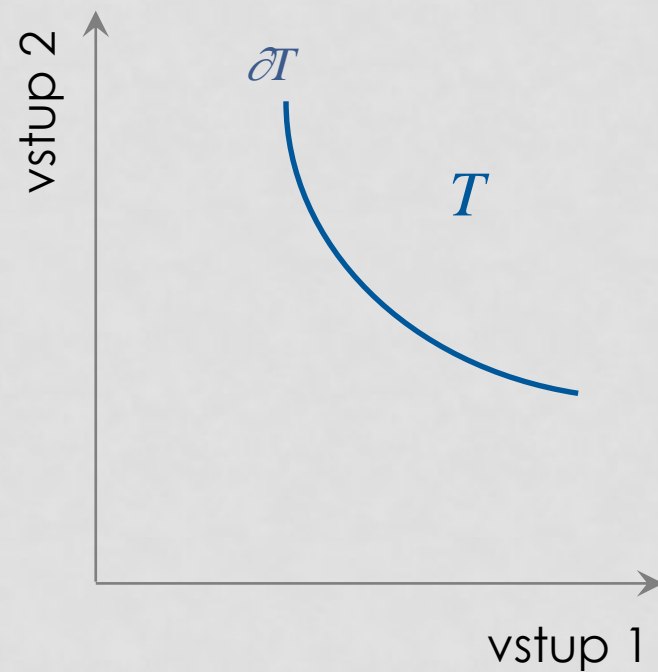
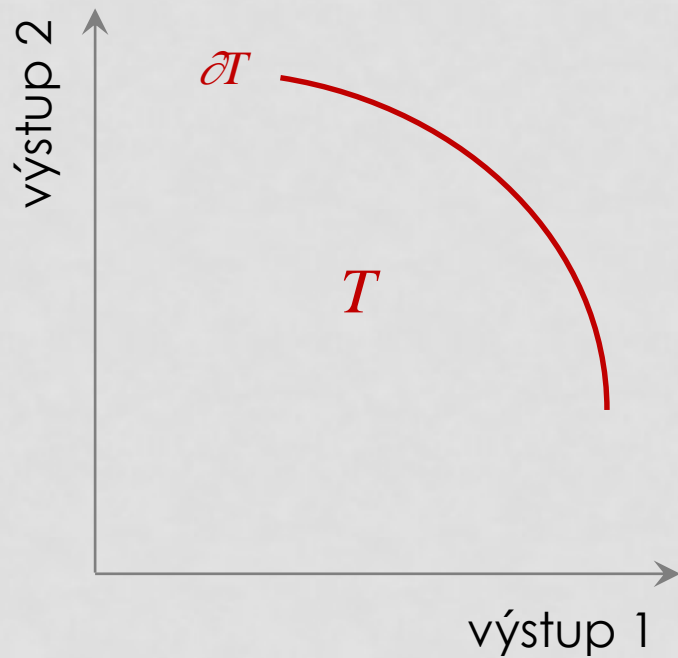
<http://www.dailyblogtips.com/effective-vs-efficient-difference/> + diskusia

Meranie efektívnosti: produkčná množina a produkčná hranica

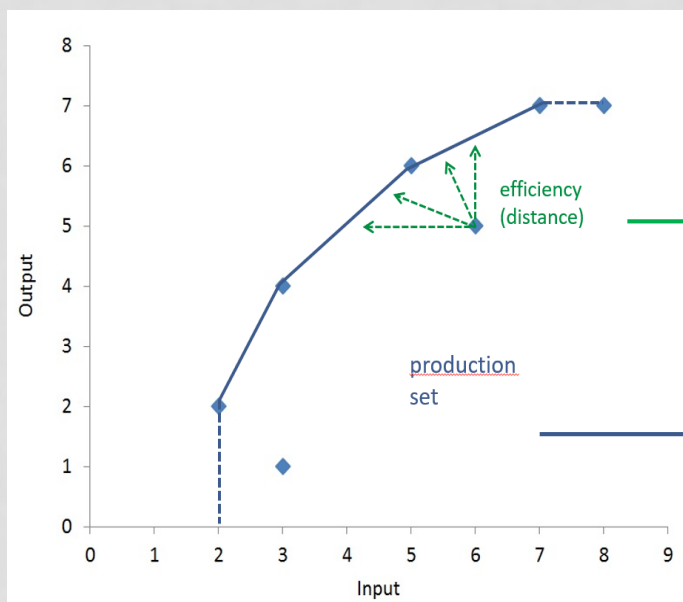

Produkční množina a produkční hranice

$$\text{CRS: } f(kx_1, kx_2) = ky$$

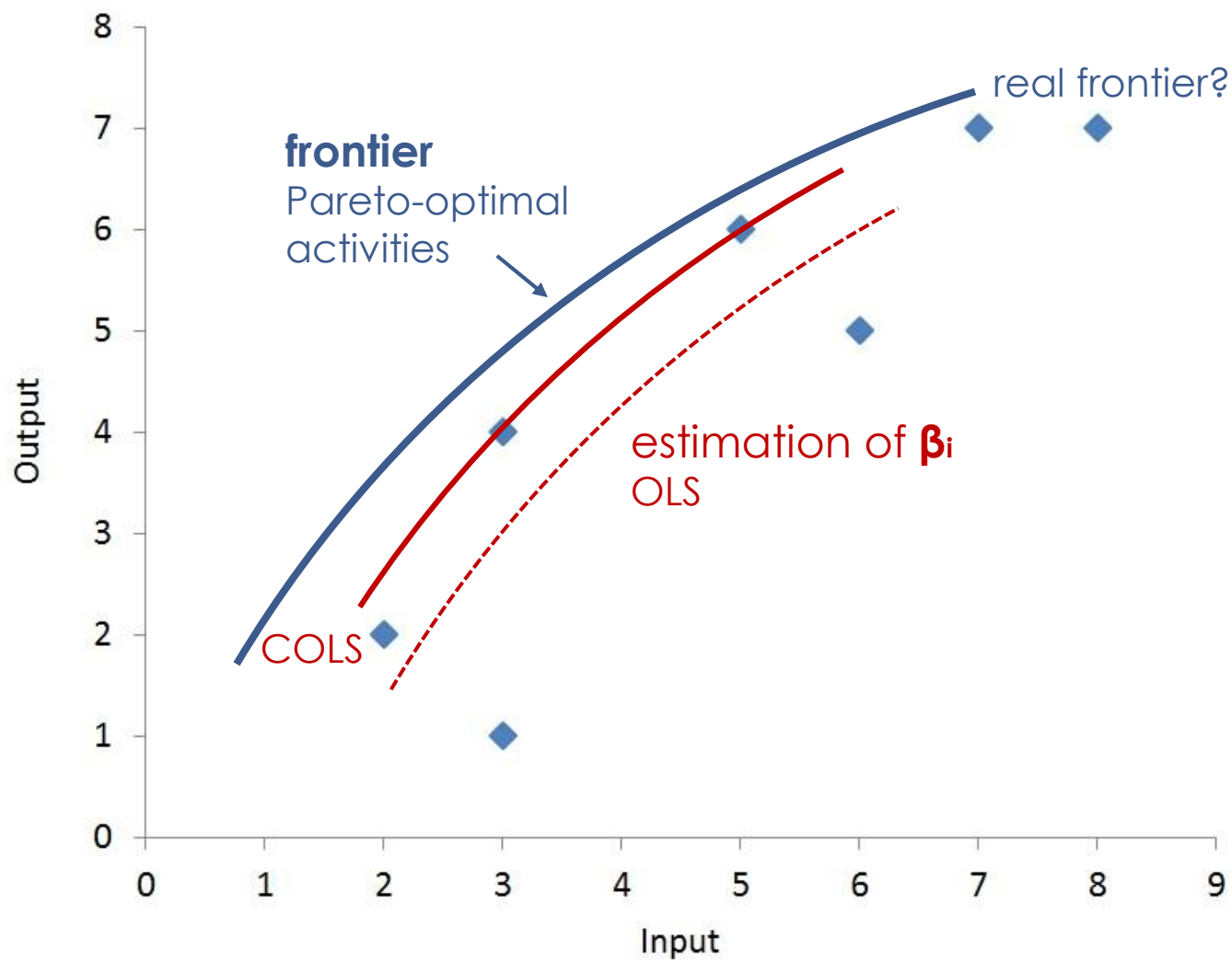

[?]
meranie vzdialenosti

[?]
analytický popis
množiny / hranice

Technologická hranica: odhad

Parametrics vs non-parametrics

Usporiadanie údajov – dátové matice

$\mathbf{x}_j$ a $\mathbf{y}_j$ – (nezáporné) vstupy a výstupy DMU $_j$, $j = 1, 2, \dots, n$

$x_{ij} \rightarrow i$ -tý input použitý j -tou DMU
[$i = 1, 2, \dots, m$]

$y_{rj} \rightarrow r$ -tý output vyprodukovaný j -tou DMU
[$r = 1, 2, \dots, s$]

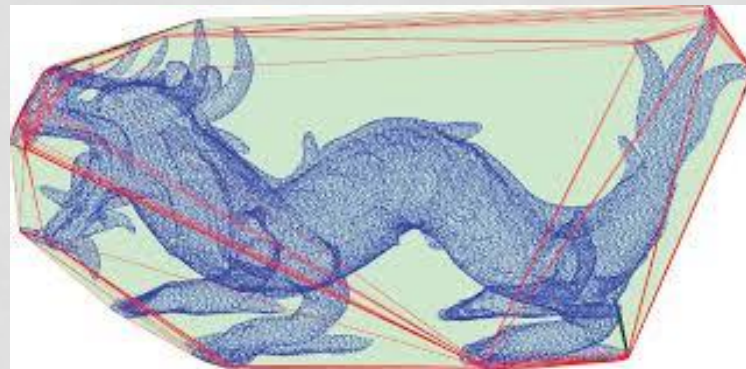
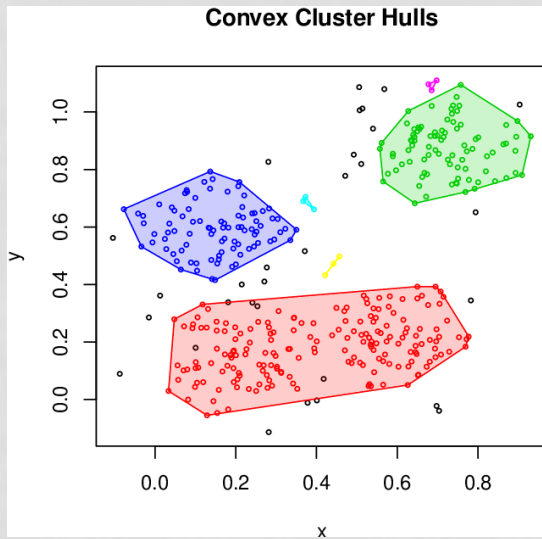
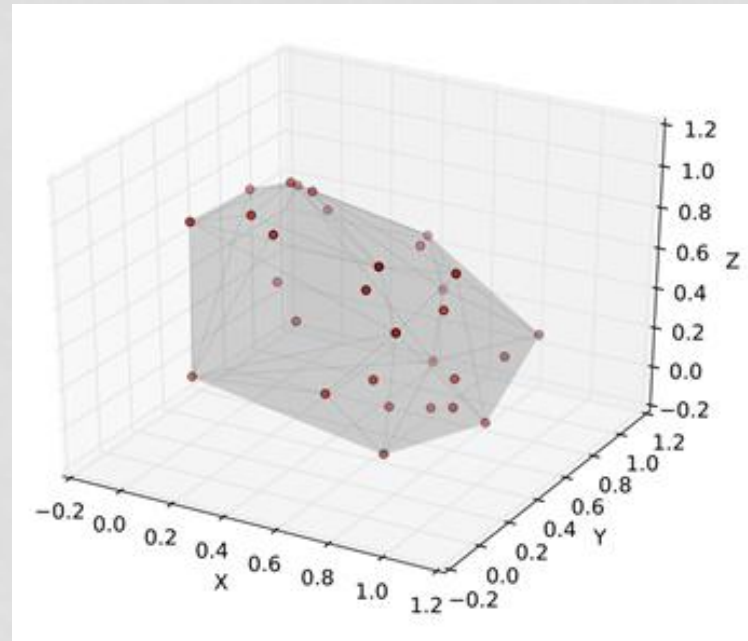
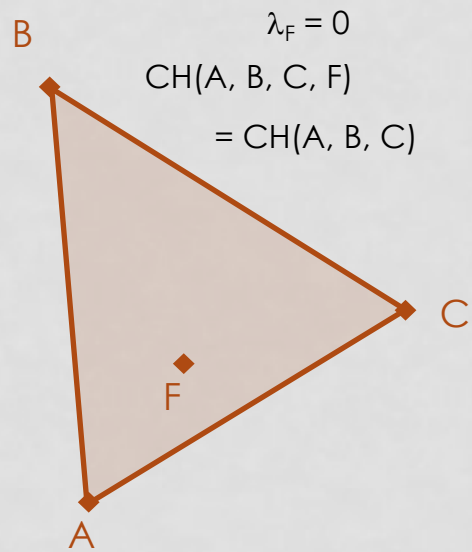
$$\mathbf{X} = \begin{bmatrix} x_{11} & x_{12} & \dots & x_{1n} \\ x_{21} & x_{22} & \dots & x_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ x_{m1} & x_{m2} & \dots & x_{mn} \end{bmatrix}, \quad \mathbf{Y} = \begin{bmatrix} y_{11} & y_{12} & \dots & y_{1n} \\ y_{21} & y_{22} & \dots & y_{2n} \\ \cdot & \cdot & \dots & \cdot \\ y_{s1} & y_{s2} & \dots & y_{sn} \end{bmatrix}$$

$\mathbf{x}_4^T$

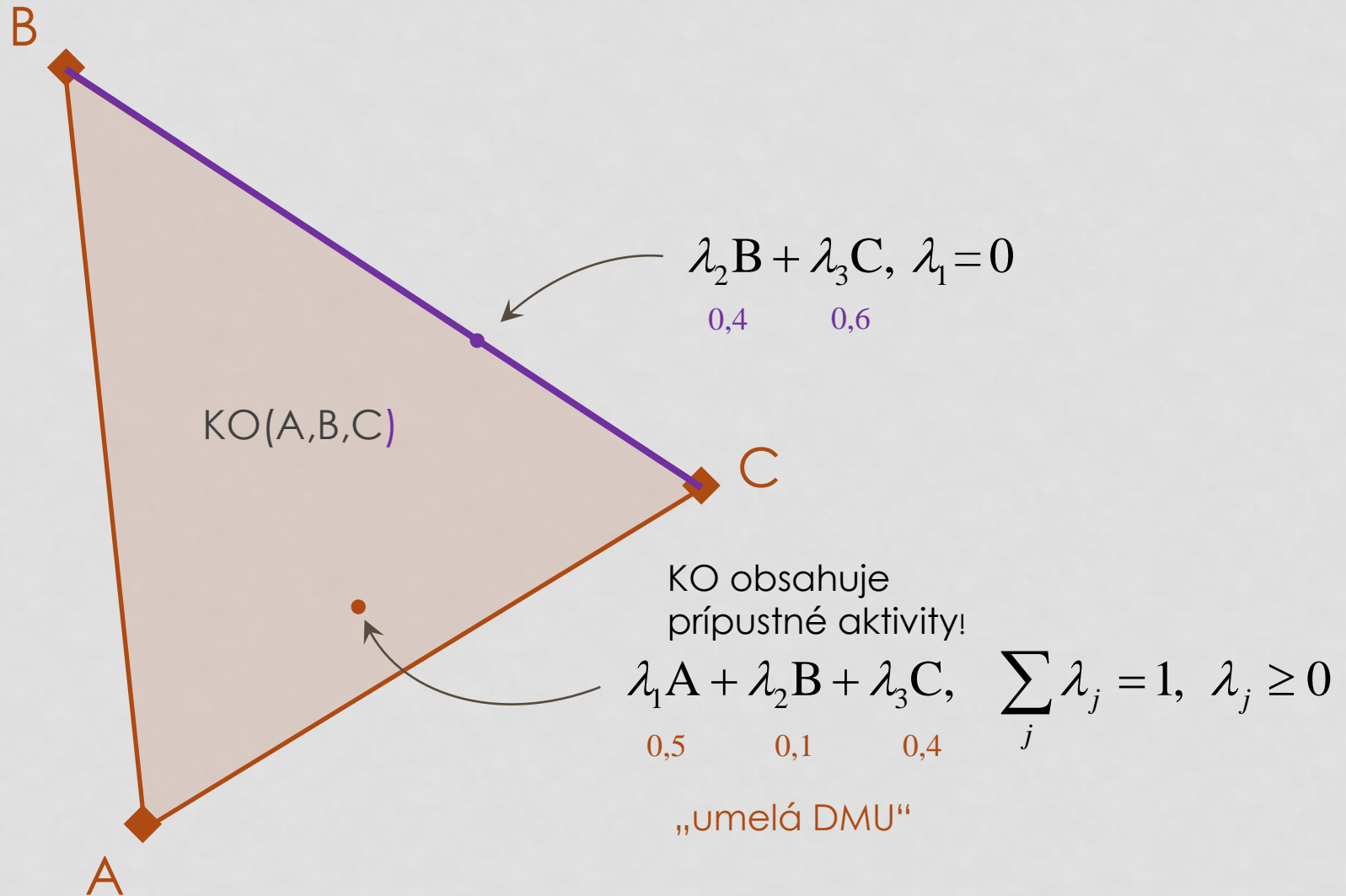
DMU	inputs			outputs (expenditures)			
	K	L	Energy	Enviro	Housing	Health	Education
Belgium	855,0	4,5	35,8	3,6	1,4	31,5	26,3
Bulgaria	277,0	3,6	9,5	0,4	1,0	2,5	1,8
Czech Republic	825,2	5,1	24,2	1,8	1,1	12,7	8,2
Denmark	421,1	2,8	13,9	1,2	0,7	23,3	19,1
Germany	7558,0	40,6	212,1	18,5	11,6	217,2	127,4
Estonia	79,3	0,6	2,8	0,1	0,1	1,1	1,2
Ireland	437,4	1,8	11,2	1,0	1,5	14,6	9,4
Greece	889,0	4,7	16,5	2,6	0,4	8,0	7,6
Spain	3893,8	18,9	80,5	9,3	5,2	66,6	44,0
France	5773,7	26,8	144,1	21,9	23,3	178,2	119,2
Italy	4926,5	24,7	116,4	15,9	10,1	117,0	65,2
Cyprus	52,4	0,4	1,7	0,1	0,3	0,5	1,0
Latvia	104,6	0,9	3,8	0,2	0,2	0,9	1,5
Lithuania	136,4	1,3	4,9	0,2	0,1	2,2	2,0
Luxembourg	74,2	0,4	4,0	0,6	0,3	2,3	2,7
Hungary	562,4	4,1	17,3	1,3	1,2	5,8	5,7
Malta	27,0	0,2	0,6	0,2	0,0	0,5	0,5
Netherlands	1579,3	8,6	48,5	9,7	2,2	54,1	36,8
Austria	890,2	4,1	27,4	1,4	1,1	27,3	16,9
Poland	1541,9	15,9	62,3	2,6	3,0	20,0	22,4
Portugal	609,9	4,9	16,0	0,7	0,9	11,1	10,7
Romania	883,6	9,0	21,9	1,6	2,3	6,7	4,9
Slovenia	146,4	1,0	4,7	0,4	0,2	2,6	2,1
Slovakia	314,2	2,2	10,1	0,8	0,7	5,6	3,3
Finland	391,8	2,5	24,2	0,5	0,9	15,0	13,1
Sweden	901,3	4,5	31,8	1,3	3,3	31,1	29,2
United Kingdom	4557,5	29,0	131,4	20,3	12,5	196,6	132,0
Norway	632,1	2,6	18,7	3,0	2,6	29,2	19,0

 $\mathbf{y}_{11}^T$ $\mathbf{X}^T$ $\mathbf{Y}^T$

Konvexný obal v 3D

Konvexný obal a prípustné aktivity

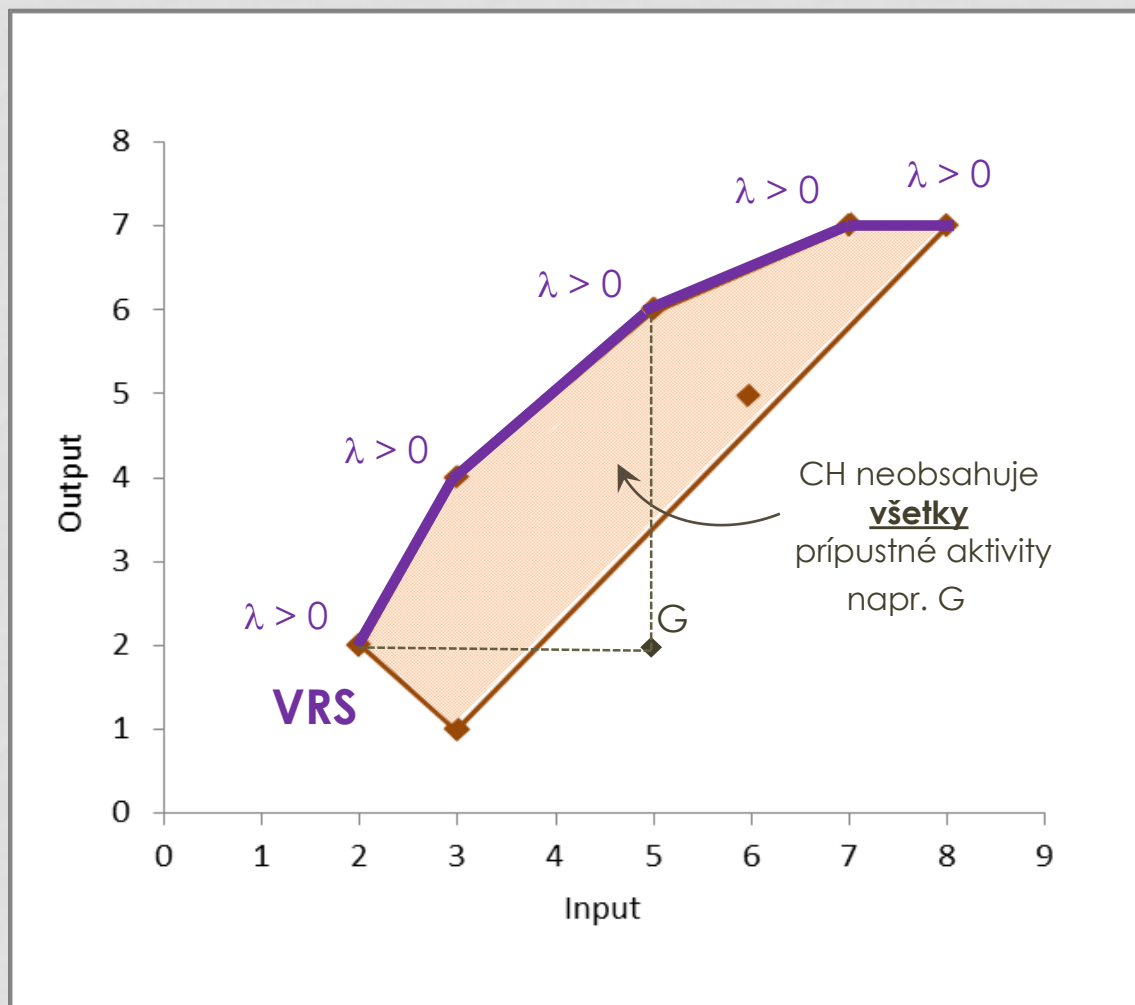

Nie je problém vypočítať CH
viacdimenziálnych objektov

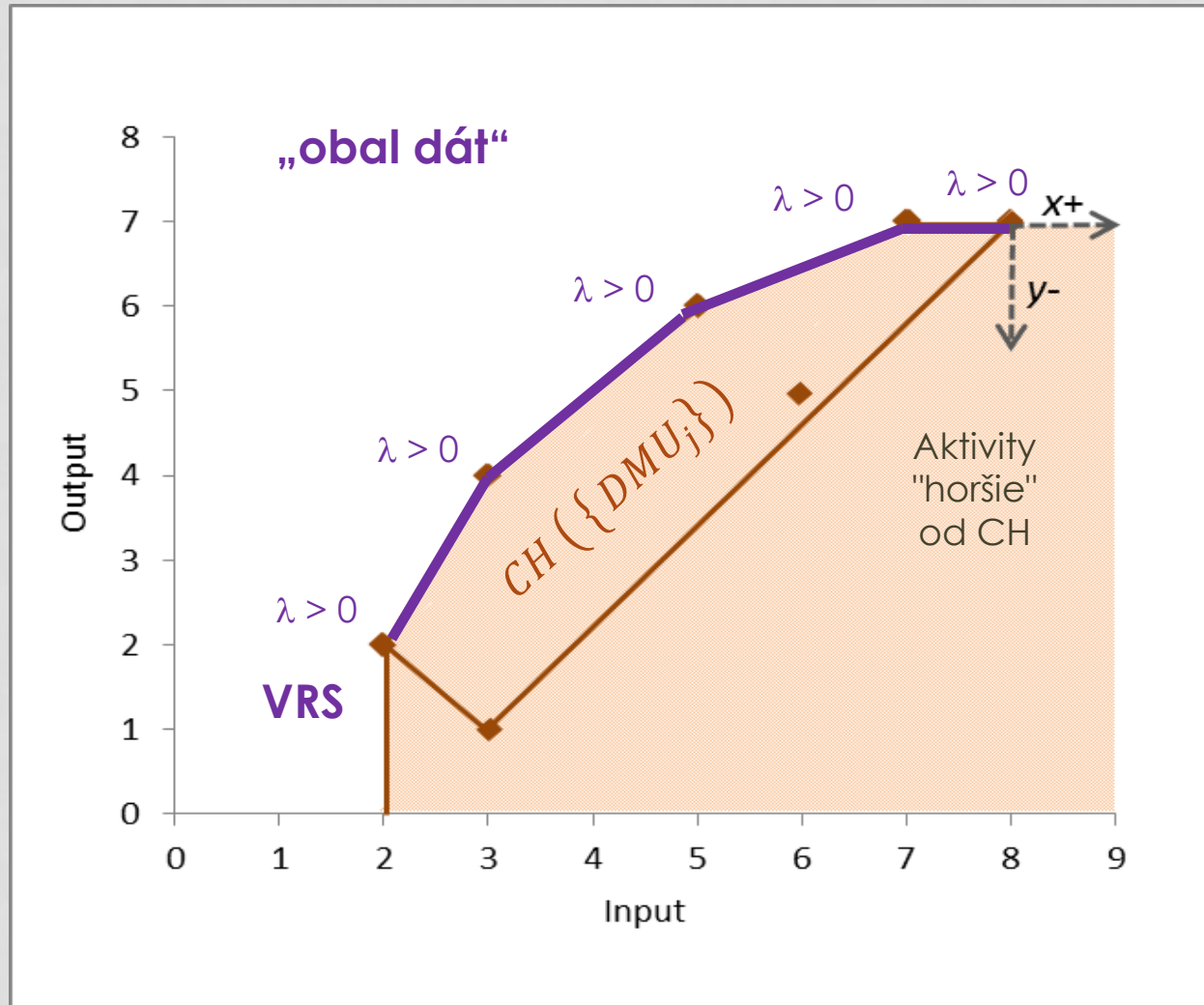
DMU	(I1)K	(I2)L	(I3) Energy	(O1) Environment
1 Belgium	855,0	4,5	35,8	3,6
2 Bulgaria	277,0	3,6	9,5	0,4
3 Czech Republic	825,2	5,1	24,2	1,8
4 Denmark	421,1	2,8	13,9	1,2
5 Germany	7558,0	40,6	212,1	18,5
6 Estonia	79,3	0,6	2,8	0,1
7 Ireland	437,4	1,8	11,2	1,0
8 Greece	889,0	4,7	16,5	2,6
9 Spain	3893,8	18,9	80,5	9,3
10 France	5773,7	26,8	144,1	21,9
11 Italy	4926,5	24,7	116,4	15,9
12 Cyprus	52,4	0,4	1,7	0,1
13 Latvia	104,6	0,9	3,8	0,2
14 Lithuania	136,4	1,3	4,9	0,2
15 Luxembourg	74,2	0,4	4,0	0,6
16 Hungary	562,4	4,1	17,3	1,3
17 Malta	27,0	0,2	0,6	0,2
18 Netherlands	1579,3	8,6	48,5	9,7
19 Austria	890,2	4,1	27,4	1,4
20 Poland	1541,9	15,9	62,3	2,6
21 Portugal	609,9	4,9	16,0	0,7
22 Romania	883,6	9,0	21,9	1,6
23 Slovenia	146,4	1,0	4,7	0,4
24 Slovakia	314,2	2,2	10,1	0,8
25 Finland	391,8	2,5	24,2	0,5
26 Sweden	901,3	4,5	31,8	1,3
27 United Kingdom	4557,5	29,0	131,4	20,3
28 Norway	632,1	2,6	18,7	3,0

Stavebné prvky hranice produkčných možností

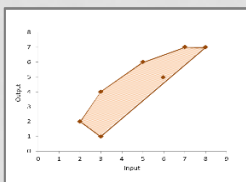
Potrebujeme celú množinu produkčných možností →

Technológia bez CRS (M-VRS)

Zovšeobecnenie pre viac vstupov a viac výstupov

Konvexný obal

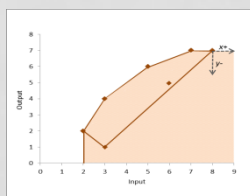

$$\sum_{j=1}^n x_{ij} \lambda_j = x_i \quad (i = 1, 2, \dots, m)$$

$$\sum_{j=1}^n y_{rj} \lambda_j = y_r \quad (r = 1, 2, \dots, s)$$

$$\sum_{j=1}^n \lambda_j = 1$$

M-VRS

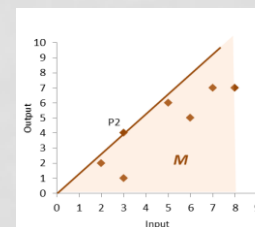
$$\sum_{j=1}^n x_{ij} \lambda_j \leq x_i$$

$$\sum_{j=1}^n y_{rj} \lambda_j \geq y_r$$

~~$$\sum_{j=1}^n \lambda_j = 1$$~~

?

M-CRS

Základný CCR model – „obalový“ prístup

všeobecne pre vektor $\mathbf{x}$ vstupov a $\mathbf{y}$ výstupov a CRS

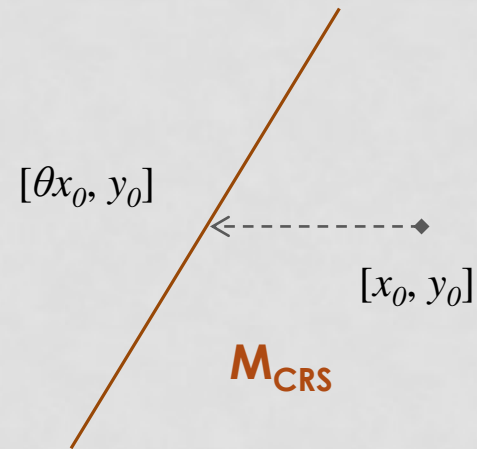
$\text{DMU}_0 = (\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)$, vstupná orientácia $\rightarrow$

max možná radiálna **redukcia všetkých vstupov** ($\mathbf{x}_0 \rightarrow \theta^* \mathbf{x}_0$)

$$\min \theta$$

tak, aby výslednú kombináciu bolo technologicky možné vyrobiť

$$(\theta \mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0) \in M_{\text{CRS}}$$

radiálnosť: $\theta \mathbf{x}_0 = (\theta x_{10}, \theta x_{20}, \dots, \theta x_{m0})^T$

všetky vstupy rovnakou mierou θ

CCR-I obalový přístup (LP)

$$\min_{\theta, \lambda} \quad \theta$$

$$\text{s.t.} \quad \theta x_{i0} - \sum_{j=1}^n x_{ij} \lambda_j \geq 0 \quad (j = 1, 2, \dots, n)$$

$$\sum_{j=1}^n y_{rj} \lambda_j - y_{r0} \geq 0 \quad (i = 1, 2, \dots, m)$$

$$\lambda_j \geq 0 \quad (r = 1, 2, \dots, s)$$

CCR - I

$$\begin{array}{ll}\min_{\theta, \lambda} & \theta \\ \text{s.t.} & \theta \mathbf{x}_0 - \mathbf{X}\boldsymbol{\lambda} \geq \mathbf{0} \\ & \mathbf{Y}\boldsymbol{\lambda} - \mathbf{y}_0 \geq \mathbf{0} \\ & \boldsymbol{\lambda} \geq \mathbf{0}\end{array}$$

Charakteristika modelu

- početné vstupy, početné výstupy
- $\emptyset$ predpoklad o vzťahu vstupov a výstupov
- kvantita vo fyzických jednotkách
- benchmarky, projekcie
- nemodeluje proces
- $\emptyset$ stochastika $\rightarrow$ $\emptyset$ testovanie
- relatívnosť hodnotenia

Konštrukcia modelu

- teória, definícia technológie
- výber premenných, transformácia údajov
- „stupne voľnosti“: $n > 3(m+s)$
- typ modelu
- orientácia
- výnosy z rozsahu
- dodatočné informácie →
rozšírenia, modifikácie modelu

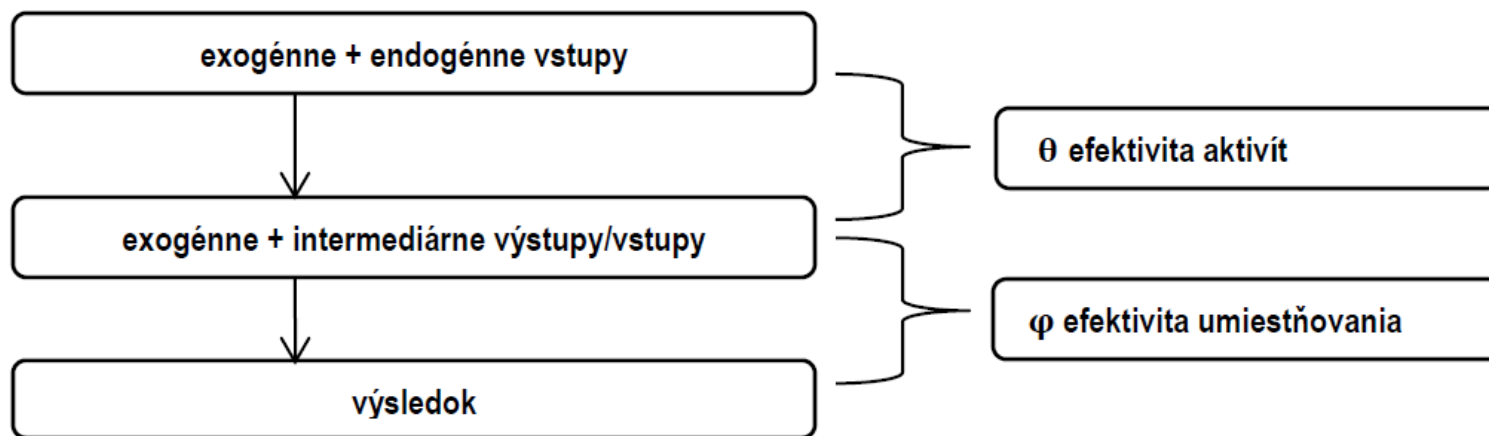

Príklady využitia DEA (SR)

- Revízia výdavkov FS (2016)
- Revízia výdavkov ÚP (2017)
- Efektívnosť nemocníc (IZP, Frisová, 2010)
- Regionálne školstvo (Šiškovič, 2013)
[bootstrapping]
- Environmentálne benefity spracovania
odpadových vôd (IEP, 2018)
[tieňové ceny, DDF]

- Revízia výdavkov ÚP (2017)

Teoretický model hodnotenia operačnej efektivity

#DMUs (pobočky) = 46

Vstupy:

Exogénne:

- U   priemerný počet registrovaných UoZ
- V   priemerný počet registrovaných voľných pracovných miest
- z₁   podiel nízkokvalifikovaných na UoZ
- z₂   podiel dlhodobo nezamestnaných na UoZ

Endogénne:

- w₁   počet zamestnancov služieb zamestnanosti⁸⁵
- w₂   výdavky na nástroje AOTP priamo započítateľné úradu práce
- w₃   výdavky na bežný chod úradu práce (výdavky na tovary a služby)

Intermediárne výstupy/vstupy:

- y_1 počet individuálnych informačných poradenských služieb IPS (§42) + počet skupinových informačných poradenských služieb IPS $\times 20^{86}$ (§42)
- y_2 počet odborných poradenských služieb OPS (§43)
- y_3 počet odporúčaní na voľné pracovné miesta
- y_4 počet osôb, ktoré sa zúčastňujú vzdelávacích programov (§46 ods. 4, §47, 54-REPAS)
- y_5 počet aktivizovaných UoZ prostredníctvom AOTP zameraných na zvyšovanie zamestnatelnosti a zamestnanosti okrem vzdelávania (§ 43, 49, 50, 50c, 50j, 51, 52, 52a, 52a, 54, 54-REPAS, 56, 57)
- y_6 počet všetkých aktivizovaných osôb prostredníctvom AOTP zameraných na zvyšovanie zamestnatelnosti a zamestnanosti a udržanie existujúcich pracovných miest (§§ 43, 46 ods. 4, 47, 49, 50, 50a, 50c, 50j, 51, 52⁸⁷, 52a, 52a, 53, 53a, 54, 54-REPAS, 56, 56a, 57, 59, 60)

Výsledky:

- Y priemerný počet vyradení z evidencie UoZ z dôvodu umiestnenia na trhu práce

	Vstupy	Výstupy
Efektivita aktivít	<i>index (nediskrecionárny vstup), w_1, w_2, w_3</i>	$y_1, y_2, y_6,$
Efektivita účinnosti	<i>index (nediskrecionárny vstup), y_1, y_2, y_3, y_4, y_5</i>	Y

- Analýza prevádzky FS (2016)

Model 1 – celková administrácia, správa daní (DEA BCC)

- Input – počet zamestnancov odboru správy daní
- Output – súčet vydaných a podaných dokumentov²⁹

Model 2 – správa podaných daňových dokumentov (DEA BCC)

- Input – počet zamestnancov pod profesiou správca II
- Output – celkový počet podaných dokumentov³⁰

Model 3 – celková administrácia, správa daní (inputovo orientovaný Malmquistov TFP index)

- Input – počet zamestnancov odboru správy daní
- Output – súčet vydaných a podaných dokumentov

Model 10 – stály daňový dozor, DEA BCC/Malmquistov index

- Input – počet príslušných colníkov
- Output – počet hodín stáleho daňového dozoru

Model 11 – miestne zisťovania, DEA BCC/Malmquistov index (output metóda)

- Input – počet príslušných colníkov
- Output – počet vykonaných miestnych zisťovaní

Tabuľka 14: Model 1, DEA BCC model, inputová orientácia

Rok	2012			2013			2014		
Typ efektivity	CRS_TE	VRS_TE	SCALE	CRS_TE	VRS_TE	SCALE	CRS_TE	VRS_TE	SCALE
DÚ BA	0,92	1,00	0,92	0,89	1,00	0,89	0,90	1,00	0,90
DÚ TT	0,96	1,00	0,96	0,97	0,98	0,99	0,98	1,00	0,98
DÚ TN	0,95	1,00	0,95	0,98	1,00	0,98	0,92	1,00	0,92
DÚ NR	1,00	1,00	1,00	0,98	0,98	0,99	0,97	0,98	0,99
DÚ ZA	0,90	0,90	0,99	0,94	0,96	0,98	0,93	0,94	0,98
DÚ BB	0,90	0,93	0,97	0,91	0,92	0,99	0,88	0,91	0,98
DÚ PO	0,94	0,96	0,98	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
DÚ KE	0,89	0,91	0,97	0,92	0,92	1,00	0,92	0,93	0,99
Priemer	0,93	0,96	0,97	0,95	0,97	0,98	0,94	0,97	0,97

Zdroj: FS SR, IFP

- Technická efektívnosť nemocníc (Frisová, 2010)

L K Y	lekári	391	3	77
	sestry	1 010	11	238
	počet postelí	1 616	50	438
	ošetrovacie dni	398 433	5 406	105 060
	hospitalizácie	47 761	679	14 541

#DMUs (nemocnice) = 46

2009	CCR-I	lekári	81	0	10
		sestry	210	0	31
		priemerný počet postelí	337	0	56
	BCC-I	lekári	23	0	4
		sestry	72	0	14
		priemerný počet postelí	118	0	26

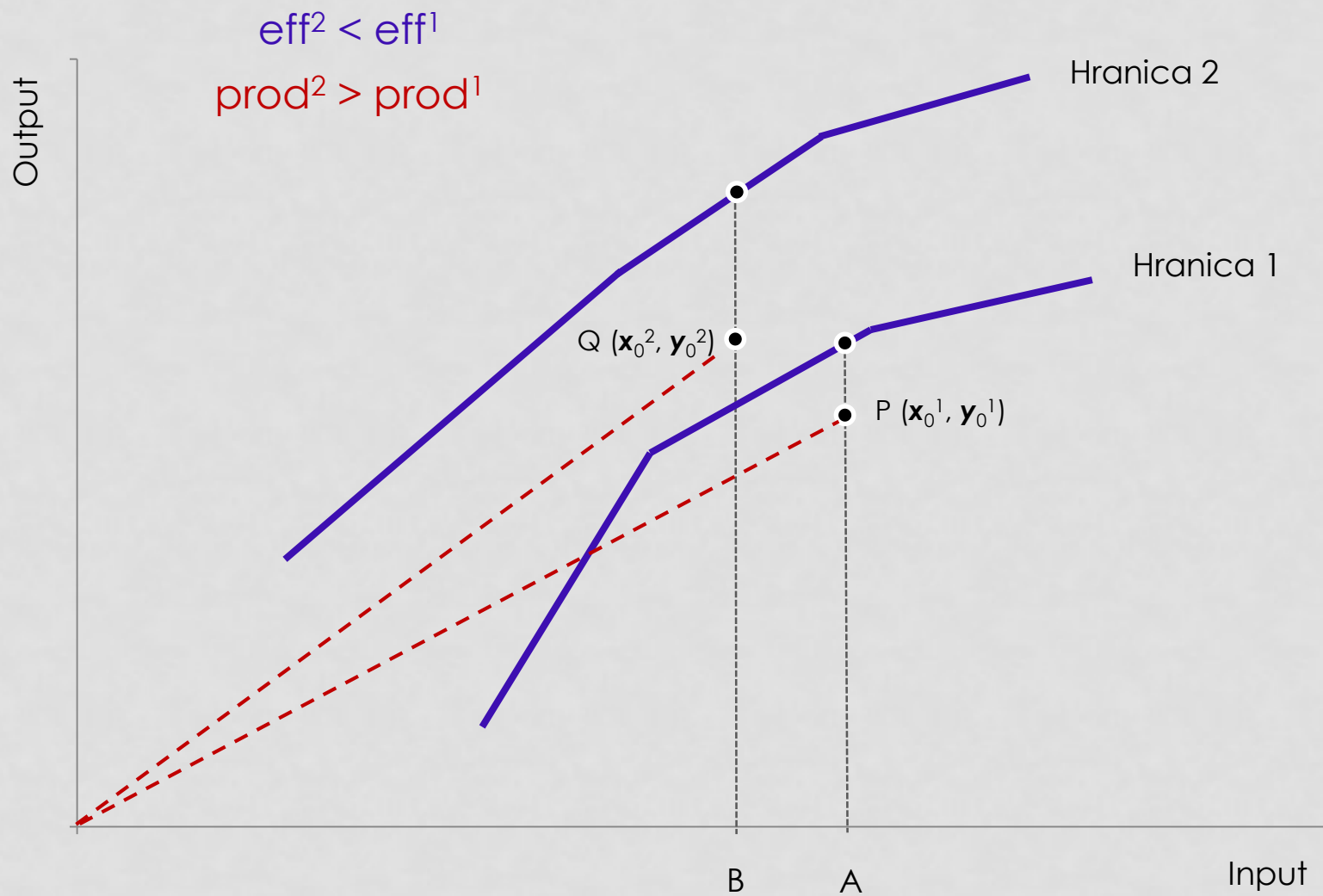
adjustment =
skutočnosť - benchmark

	2005		2006		2007		2008		2009	
Interval	CCR-I	BCC-I	CCR-I	BCC-I	CCR-I	BCC-I	CCR-I	BCC-I	CCR-I	BCC-I
100 %	5	13	5	18	12	20	10	22	10	19
99,9 % – 95,0 %	7	11	9	6	8	7	4	4	6	6
94,9 % – 90,0 %	10	8	6	10	7	5	8	7	3	6
89,9 % – 80,0 %	16	7	13	7	14	14	17	11	18	11
79,9 % – 70,0 %	3	3	13	6	6	1	7	3	9	5
69,9 % – 60,0 %	2	2	1	0	0	0	1	0	1	0
59,9 % – 50,0 %	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
49,0 % – 0 %	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0

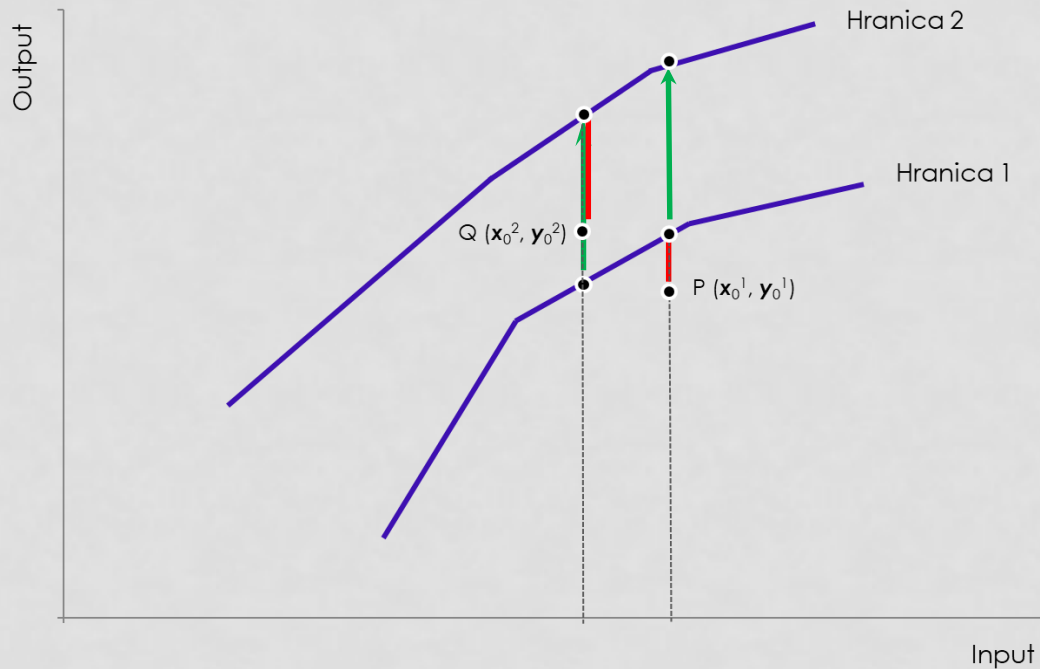
Zdroj: Health Policy Institute, 2010

Medzičasová analýza

Malmquistov index produktivity [TFP]

$$MI = C \times F = \frac{\delta^2(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^2}{\delta^1(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^1} \left[\frac{\delta^1(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^1}{\delta^2(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^1} \times \frac{\delta^1(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^2}{\delta^2(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0)^2} \right]^{1/2}$$

$$MI = \text{Catch-up effect} \times \text{Frontier-shift effect}$$

EFEKTÍVNOST

$(\mathbf{x}_0, \mathbf{y}_0; \mathbf{X}, \mathbf{Y})$

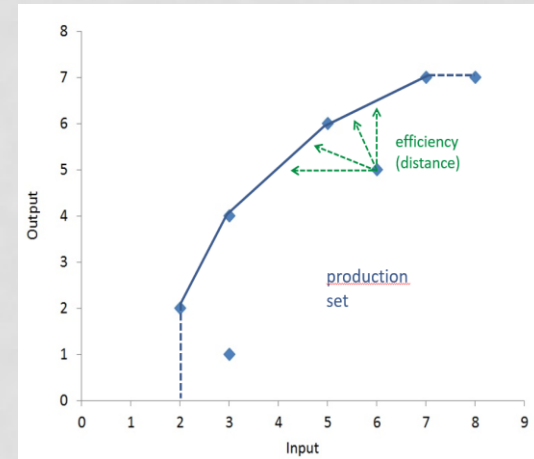
$$\frac{\text{"výstupy"}}{\text{"vstupy"}} = \frac{\sum_{r=1}^S \mathbf{y}_{r0} \mu_r}{\sum_{i=1}^m \mathbf{x}_{i0} \nu_i}$$

$$\frac{\mathbf{u}^T \mathbf{Y}}{\mathbf{v}^T \mathbf{X}} \leq \mathbf{1}^T$$

$$\begin{aligned} \max \quad & \mathbf{u}^T \mathbf{y}_0 \\ \text{s.t.} \quad & -\mathbf{v}^T \mathbf{X} + \mathbf{u}^T \mathbf{Y} \leq \mathbf{0}^T \\ & \mathbf{v}^T \mathbf{x}_0 = 1 \\ & \mathbf{u} \geq \mathbf{0}, \mathbf{v} \geq \mathbf{0} \end{aligned}$$

dualita

$$\begin{aligned} \min_{\theta, \lambda} \quad & \theta \\ \text{s.t.} \quad & \theta \mathbf{x}_0 - \mathbf{X} \lambda \geq \mathbf{0} \\ & \mathbf{Y} \lambda - \mathbf{y}_0 \geq \mathbf{0} \\ & \lambda \geq \mathbf{0} \end{aligned}$$

“MULTIPLIKÁTORÝ”

“OBAL”

Výpočtové aspekty

- optimalizácia, LP: Excel, GAMS, Matlab, Stata, R
- korelácia medzi premennými
- multikolinearita: PCA, faktory, ...
- nulové, záporné údaje
- neistota, analýza citlivosti
- outliery

Modifikácie, rozšírenia

- nekontrolovateľné vstupy, výstupy
- neželateľné výstupy
- superefektívnosť
- obmedzené multiplikátory
- kompozitné indikátory
- nákladová efektívnosť
- 2nd stage: regresná analýza

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ!

Otázky, komentáre..?

eduard.nezinsky@euba.sk
eduard.nezinsky@savba.sk

